

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԿԱՊԵՐՏ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՀՆԱՐՔ.

Կապերաները (խալի, փիլի, խալիյա) լուսնալու եւ մաքրելու յարմար ատենը ամառն է. վասն զի բոլոր ձմեռը ոտքի տակ մնալով կաղտոտին ու իրենց առաջին տեսքը կկորսեն: Առաջ կապերաը աղէկ մը թափէ՝ բաց ու հանդարտ օդու մէջ թօթվելով. խոշոր փոշիները թափուելէն յետոյ՝ մանրերն եւս թափելու համար բարակ ֆիւղերով կամ եղեգի նման կակուղ գաւազաններով ճեծէ՝ երկու կողմէն ալ զարնելով: Այս գործողութիւնը լմնցնելէն յետոյ՝ հագուստի վրծինով (փրշայով, չօրփայով) մաքրէ կապերաը ու այնուհետեւ լուսն:

Կապերաները լուսնալու երկու կերպ կայ. մէկը այս է. եթէ կապերաը գոյնը նետած կերելի, կապերաը գետինը փռէ, վրան կաթով թրջած ասուի (փրանի) դիր ու ձեռքովդ կոխէ, բայց այնպէս որ ասուին կապերաին հետ չըփուի: Կէս ժամէն յետոյ ասուին վերցուր, ու կապերաին երեսը թեթեւ կերպով մը սրբէ չոր ասուիով. այնուհետեւ գրի թուղթ տարածէ վրան

ու արդուկով (խրխյով) անցիր: — Երկրորդ կերպն ալ այս է. եթէ հաստատ գիտես թէ կապերաին գոյնը ամենեւին նետուելու գոյն չէ, առ կովու լեղին, մանր աւազով խառնէ, անոր մէջ թաթխէ վրծինն ու դէպի խաւին շփէ: — Ոմանք կապերաը լաւ մը թափելէն յետոյ պաղ ջրի մէջ կխոթեն ու նորէն կթօթվեն ու կճեծեն, այնչափ որ ջուրը սրսկուելէն կդադրի. յետոյ կկախեն որ բոլորովին չորնայ, եւ չորնալէն վերջը հաճարէ (շալսարէ) հացին տաք միջուկովը կսրբեն ու մէկ կամ երկու օր բաց օդու մէջ կծգեն:

ԴԵՂՆԱԾ ՄԱՐԳՐԻՏԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՀՆԱՐՔ.

Մարգրիտները երբեմն կդեղնին ու բիծեր (շեֆկներ) կունենան. ասոնք մաքրելու համար հասարակ ալիւրը պարզ ջրով պինդ խառնէ՝ առանց խմորոցի (մաշայի), մարգրիտը մէջը դիր ու հասարակ հացի պէս փուռը ձգէ եփէ: Փռէն հանելէդ յետոյ կտեսնես որ մարգրիտը նորի պէս մաքուր ու լուսափայլ կլինի:

ԲԱՌԱՋՆՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՌ ԼԵՁՈՒՆՑ ԳԱՆԻ ՄԻ ԲԱՌԵՐԸ.

Թոնիր. Այս արեւելեան լեզուաց հասարակ դարձած բառը ոմանք Տաճկաց քանսը բառին նմանցնելով, հայերենին մէջ քանսիր կըսեն, որ յայտնի սխալ է:

Թուի. Գրոց քուիլ բային դիմազուրկն է, եւ կնշանակէ կերելի, կերելնայ. տճ. կիօրիւնիս, ասկըրլ, զանն հսկիլ, զաննրսա: Մաճառստանի ու Լեհաստանի Հայոց լեզուին մէջ կգործածուի. բայց ոմանք այնպէս կըհնչեն որ կարծես թէ կ'ուսուի կըսեն. «Ընսիր կուսուի (կթըլի) քեզիկ»:

Ժողովը. Որովհետեւ այս բառիս արմատն է ժողով, եւ բունը ժողովը, յայտնի սխալ է թերահամոտներուն գրածը՝ ժողուել, ժողուիլ, ժողուրսան, եւ այլն:

Ի. Այս նախդիրը աշխարհաբառ լեզուէն ընդհանրապէս դուրս ձգուած է. եւ այն պատճառաւ ոչ միայն բացառական հօլովները առանց ասոր կձեւանան, ֆարկն, զանկն, ջրկն, սնկն. ֆեզկն, վաղուրկն եւ այլն, որ այն.

չափ վնաս չունի, հապա նաեւ շատ տրականներ, որ շատ անգամ շփոթութիւն կուտան իմաստի. զոր օրինակ, տուն դարձաւ, ջուրը գնաց, նաւը ծովը մտաւ, Պոլիս գրեցի, Թիֆլիզ ծնած է. որ պէտք էր ըսել ըստ ինքեան՝ իսուն, իջուր, իծով, իՊոլիս, իԹիֆլիզ, եւ այլն: — Լեհաստանի Հայերը իրենց աշխարհաբառին մէջ շատ տեղ պահած են այս տրականի եւ ներգոյականի նախդիրը. ուստի կըսեն իՊաշտպանը, իՉեղնողիցը, Իրովը կամ Իրվովը եւ այլն: Բայց ոչ միայն նոքա, այլ եւ ուրիշ տեղերու Հայեր քանի մը այնպիսի խօսքերու մէջ եւս կպահեն ի տառը որ ամենեւին հարկաւոր չէ. զոր օրինակ ասոնց մէջ, չեմ իզար, չեւ իսար. չեիմ իզար: Ընդհանրապէս Լեհաստանի Հայոց բարբառին մէջ չափազանց շատ է ի տառը. ուստի կըսեն կիլայ (կըլնայ կամ կըլլայ), կիզայ, կիզուցի, իծով (այսինքն ուժով, յոյժ), սկսիլիս, եւ այլն. բայց միւս աշխարհաբառներէն եւս գրեթէ բոլորովին դուրս ձգուելը հարկաւ անախորժ թանձրութիւն մը կուտայ անոնց: